

What Does the Divine Image Look Like? The Mitzvah of Burial and the Perspective of Rabbi Jonathan Sacks ob"m

Shlomo Zuckier

11.08.20

Drisha Institute

The Mitzvah of Burial

1. דברים פרק כא

(כב) וְכִי־יִהְיֶה בְּאִישׁ תְּטֵא מִשְׁפֹּט־מָוֶת וְהוֹמַת וְתָלִית אֹתוֹ עַל־עֵץ:
(כג) לֹא־תִלֵּין נְבִלָתוֹ עַל־הָעֵץ כִּי־קָבֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַיּוֹם הַהוּא כִּי־קָלַלְתָּ אֱלֹהִים תְּלוּי וְלֹא תִטְמֵא אֶת־אֲדָמְתְּךָ אֲשֶׁר יִקְנֶה אֱלֹהֶיךָ נִתְּן לָךְ נִתְּלָה: ס

2. תרגום אונקלוס דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) לא תבית נבילתיה על צליבא ארי מקבר תקברניה ביומא ההוא ארי על דחב קדם יי אצטליב ולא תסאיב ית ארעך דיי אלהך יהיב לך אחסנא:

3. תרגום יונתן דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) לא תבית נבלת גושמיה על קיסא ארום מקבר תקברוניה ביומא ההוא ארום קילותא קדם אלקה למצ'וב גבר אלקה חובוי גרמו ליה ומן בגלל דבדיוקנא דיי אתעבד תקברוניה עם מטמוע שמשא דלא יקילין בריתא ביה וְלֹא תִטּוּפוּן בַּנְבִילָתָהוֹן דְּחִיבָא ית ארעכון דיי אלקהכון יהיב לכון אחסנא:

4. רש"י דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) כי קללת אלהים תלוי - זלזולו של מלך הוא, צ שאדם עשוי בדמות דיוקנו וישראל הם בניו. ק משל לשני אחים תאומים שהיו דומין זה לזה, אחד נעשה מלך, ואחד נתפס ללסטיות ונתלה, כל הרואה אותו אומר המלך תלוי. כל קללה שבמקרא לשון הקל וזלזול, כמו (מלכים א' ב, ח) והוא קללני קללה נמרצת:

5. רשב"ם דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) כי קללת אלהים תלוי - כשרואין בני אדם את התלוי רגילין לקלל את הדיינין או קרובים של הרוג או שאר בני אדם לפי שפעמים על עבירה מועטת הוא נהרג כמו מקושש, והקב"ה אמר [אלהים] לא תקלל, לפי שרגילין בני אדם לקללם ולכך לא תלין נבלתו אלא קבר תקברנו [ביום ההוא. ועוד טעם אחר בדבר] שלא תטמא את אדמתך. שאם [לא] היה נקבר יטמאו בו נוגע או מאהיל:

6. חזקוני דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) לא תלין נבלתו על העץ אלא קבור תקברנו בו ביום עצמו שנתלה שלא יאמרו הרואים דינו של מגדף בתליה ושמא זה מגדף היה וגנאי הוא למלך. ד"א כי קללת אלקים תלוי יאמרו אם הקל במצוות הקדוש ברוך הוא כבר נטל במיתה את שלו ודי לו במה שנתלה. ד"א לדיינים קאי אם יעמוד על העץ והעוברים שם יראוהו בעל פראוץ וקומה ופעמים יהיו סבורים שעל עבירה קלה נדון ויקללו את הדיינים שדנוהו לתליה.

7. ספורנו דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) כי קללת אלהים תלוי. הנה כל עצם נבדל מחומר יקרא אלהים ומזה המין הוא עצם הנפש השכלית באדם הנקראת צלם אלהים. וע"ז הדרך אמרה בעלת אוב לשאול אלהים ראיתי עולים (שמואל א כה, יג). ובהיות שהבזיון הנעשה למת אחר מיתה הוא בזיון לנפש השכלית אשר היא עצם נבדל הנשאר אחר מיתת הגוף אמר שהוא קללת אלהים כי הלנת התליה לגוף המת בלתי קבורה היא בזיון לאותו העצם הנצחי הנקרא אלהים:

8. גור אריה דברים פרשת כי תצא פרק כא פסוק כג

(כג) זלזולו של מלך וכו'. ואם תאמר, מנא לן למדרש שהוא בסקילה מדכתיב "כי קללת אלהים תלוי", דילמא קרא אתיא לומר ש'זלזולו של מלך תלוי משל וכו'. ויש לתרץ, דלעיל (רש"י פסוק כב) כתב לפי מדרשו, והשתא כתב לפי פשוטו של מקרא. ומפני שהוקשה לפי פשוטו, למה לי למכתב כי זלזולו של מלך תלוי, דמאי נפקא מיניה, הרי תורה צותה "לא תלין נבלתו וגו'", אלא בא לומר כדלעיל (שם) דמברך השם הוא בסקילה: זלזולו של מלך. אף על גב דודאי חס ושלום לא יתכן לומר כאן המלך תלוי, שהכל יודעים שהאדם נתלה, מכל מקום הוא זלזולו של מלך, שיאמר כי הצורה המשותפת עם השם יתברך - נתלה. כלומר, שיש פחיתות בצורה המשותפת. ואין הדבר כך, כי הפחיתות הוא מצד החומר, לא מצד הצורה. לכך אם האדם נתלה, שהוא בצלם אלהים, יאמרו כי הצורה המשותפת נתלה, שיש פחיתות בצורה. וזה גנאי שתהיה בצורה המשותפת חסרון, והמדרש הזה (סנהדרין מו ע"ב) נכון. ואין דבר בעולם שיש לאדם שיתוף עם השם יתברך רק בצורה, שנאמר (בראשית א, כז) "בצלם אלהים ברא אותו":

9. משנה מסכת סנהדרין פרק ו משנה ד

כל הנסקלין נתלין דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים אינו נתלה אלא המגדף והעובד ע"ז האיש תולין אותו פניו כלפי העם והאשה פניה כלפי העץ דברי רבי אליעזר וחכמים אומרים האיש נתלה ואין האשה נתלית אמר להן רבי אליעזר והלא שמעון בן שטח תלה נשים באשקלון אמרו לו שמנים נשים תלה ואין דנין שנים ביום אחד [*] כיצד תולין אותו משקעין את הקורה בארץ והעץ יוצא ממנה ומקיף שתי ידיו זו על גבי זו ותולה אותו רבי יוסי אומר הקורה מוטה על הכותל ותולה אותו כדרך שהטבחין עושין ומתירין אותו מיד ואם לן עובר עליו בלא תעשה שנאמר (דברים כ"א) לא תלין נבלתו על העץ כי קבור תקברנו כי קללת אלהים תלוי וגומר כלומר מפני מה זה תלוי מפני שבירך את השם ונמצא שם שמים מתחלל:

10. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף מו עמוד א

אמר רבי מאיר: בשעה שאדם מצטער שכונה מה לשון אומרת: קלני מראשי, קלני מזרועי! אם כן המקום מצטער על דמן של רשעים שנשפך - קל וחומר על דמן של צדיקים. ולא זו בלבד אמרו, אלא: כל המלין את מתו עובר בלא תעשה.

11. ספרי דברים פרשת כי תצא פסקא רכא

(כב) וכי יהיה באיש חטא משפט מות והומת, האיש נתלה ואין האשה נתלית רבי אליעזר אומר אף האשה נתלית אמר להם רבי אליעזר והלא שמעון בן שטח תלה נשים באשקלון אמרו לו שמונים נשים תלה ואין דנים שנים ביום אחד אלא שהשעה צריכה ללמד בה את אחרים. ותלית אותו, יכול יהו כל הנסקלים נתלים תלמוד לומר כי קללת אלהים תלוי, אחר שריבה הכתוב מיעט הרי אנו למדים אותו מן המגדף מה מגדף מיוחד שפשט ידו בעיקר והרי הוא נתלה כך כל הפושט ידו בעיקר הרי הוא נתלה, רבי אליעזר אומר מה מגדף מיוחד שהוא נסקל והרי הוא נתלה כך כל הנסקלים נתלים יכול יהו תולים אותו חי כדרך שהמלכות עושה תלמוד לומר והומת ותלית אותו על עץ... (כג) מנין למלין את מתו שהוא עובר בלא תעשה תלמוד לומר לא תלין נבלתו על העץ, הלינו לכבודו להביא לו ארון ותכריכים יכול יהא עובר עליו תלמוד לומר על העץ מה עץ מיוחד שהוא ניוול לו אף כל שהוא ניוול לו יצא המלין לכבודו שאין ניוול לו. לא תלין נבלתו על העץ, מצות לא תעשה. כי קבור תקברנו, מצות עשה כיצד עושים לו ממתנים לו עד חשיכה ותולים לו ומתירים אותו ואם לן עוברים עליו בלא תעשה שנאמר לא תלין נבלתו על העץ. כי קללת אלהים תלוי, כלומר מפני מה זה תלוי מפני שקלל את השם ונמצא שם שמים מתחלל.

12. תלמוד בבלי מסכת גיטין דף סא עמוד א

ת"ר: מפרנסים עניי נכרים עם עניי ישראל, ומבקרין חולי נכרים עם חולי ישראל, וקוברין מתי נכרים עם מתי ישראל, מפני דרכי שלום.

13. רש"י מסכת גיטין דף סא עמוד א

עם מתי ישראל - לא בקברי ישראל אלא מתעסקין בהם אם מצאום הרוגים עם ישראל.

14. שולחן ערוך יורה דעה הלכות אבילות סימן שסז סעיף א

קוברים מתי עובדי כוכבים ומנחמים אבליהם, מפני דרכי שלום.

The Perspective of Rabbi Jonathan Sacks ob”m

15. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, pp. 16-17

dangerous age. I believe that globalization is summoning the world's great faiths to a supreme challenge, one that we have been able to avoid in the past but can do so no longer. Can we find, in the human 'thou', a fragment of the Divine 'Thou'? Can we recognize God's image in one who is not in my image? There are times when God meets us in the face of a stranger. The global age has turned our world into a society of strangers. That should not be a threat to our identity but a call to a moral and spiritual generosity more demanding than we had sometimes supposed it to be. Can I, a Jew, recognize God's image in one who is not in my image: in a Hindu or Sikh or Christian or Muslim or an Eskimo from Greenland speaking about a melting glacier? Can I do so and feel not diminished but enlarged? What then becomes of my faith, which until then had bound me to those who are like me, and must now make space for those who are different and have another way of interpreting the world?

16. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, p. 92

Perhaps the most influential single phrase in Western civilization is the verse in the first chapter of Genesis in which God says, 'Let us make man in Our image and likeness' (1: 26). What is revolutionary in these words is not that a human being can be in the image of God. That was an idea familiar to the ancient world. Sumerian kings and Egyptian Pharaohs were precisely that: gods, or representatives of the gods, in human form. What was new was not that a human being can be in the image of God, but that *every* human being is. From its inception, Judaism was a living protest against hierarchical societies that give some, but not all, dignity, power and freedom. Instead it insisted that if any individual is sacred, then every individual is, because each of us is in the image of God.

17. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, p. 133

sovereignty of God. That is the significance of the most revolutionary of all religious utterances, the declaration in the first chapter of Genesis that not only kings and pharaohs but every human being is God's 'image and likeness'. Though it would take thousands of years for it to work its way into the culture of the West, it is here that the idea is first given expression that would become, in the American Declaration of Independence, the famous statement: 'We hold these truths to be self-evident, that all men are created equal, that they are endowed by their Creator with certain unalienable rights, that among these are Life, Liberty and the pursuit of Happiness . . .' The irony is that these truths are anything *but* self-evident. They are the negation of a view, held almost universally in the ancient world, given philosophical expression by Plato and Aristotle, and maintained throughout the Middle Ages, that people are *not* born equal. Some are born to be rulers, others to be ruled.

18. R. Jonathan Sacks, *Not in God's Name*, p. 160

By making the human person 'in his image' God has given us freedom: the freedom to do good, which also necessarily entails the freedom to do evil. In the early chapters of Genesis we feel God's pain and disappointment as first Adam and Eve, then Cain, then the generation of the Flood use their freedom to bring chaos to God's universe of order. Yet there is never a hint that God might create Homo sapiens without freedom. The free God desires the free worship of free human beings. The idea that God might create a billion computers programmed to declare his praise is, in biblical terms, absurd. Only a being with freedom is a true 'Other', and the freedom and dignity of otherness is central to the divine project.

19. R. Jonathan Sacks, *Not in God's Name*, pp. 202-204

Note also that the phrase 'image of God', as it appears in the Bible, constitutes a paradox, almost a contradiction. It is axiomatic to the Bible that God *has no image*. To suggest otherwise – to make or worship an image of God – is the paradigm case of idolatry. When Moses asks God who he is, his reply is: 'I will be what I will be' (Exod. 3:14). God transcends categorisation. Were he to have an image, he would be like this, not that; here, not there; in this colour, creed or code, not that. Judaism's sages fully understood the implication:

For this reason man was created alone, to teach that whoever destroys a single life is as if he destroyed a complete universe...and for the sake of peace among humanity, so that no one could say to another, 'My father is greater than yours'...and to proclaim the greatness of the Holy One, blessed be He, for when a human being makes many coins from one mould, they are all the same, but the supreme King of kings makes every human being in the same image, yet all are different.⁶

As God resists categorisation, so does humankind.

The Bible has a second surprise for us. The same phrase reappears, eight chapters later, after the Flood as part of God's covenant with Noah:

Whoever sheds the blood of man,
by man shall his blood be shed;
for in the image of God
has God made man. (Gen. 9:6)

This sounds like a restatement of Genesis 1. In fact, though, it is the opposite. Genesis 1 tells us that *we* are in God's image. Genesis 9 tells us that the *other person* is in God's image. Genesis 1 speaks of the pre-eminence of humankind ('Fill the earth and master it'). Genesis 9 declares the prohibition against murder. Between the two lies tragedy. Granted mastery over nature, human beings used that power to attempt mastery over other human beings, and the result –

from Cain to the Flood – was violence and murder. It still is. That is why Genesis 9 is *not a repetition but a reversal* of Genesis 1.

Genesis 1 is about the self, Genesis 9 about the human Other. *One who is not in my image is nonetheless in God's image* – that is the basis of God's covenant with Noah, a universal requirement of all cultures if they are to honour God who gave us life. Terror, the killing of the innocent and the sacrifice of human life in pursuit of political ends are not mere crimes. They are sacrilege. Those who murder God's image in God's name commit a double sacrilege.

20. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, pp. 59-60

God cares about the stranger, and so must we. Abraham invites three strangers into his tent and discovers that they are angels. Jacob wrestles with an unnamed adversary alone at night and thereafter says, 'I have seen God face to face'. Welcoming the stranger, said the sages, is even greater than 'receiving the divine presence'. The Book of Ruth, which tells the prehistory of David, Israel's greatest king, reaches its climax when Ruth says to Boaz (her 'redeemer'), 'Why have I found favour in your eyes such that you recognize me, though I am a stranger' (2: 10). The human other is a trace of the Divine. As an ancient Jewish teaching puts it: 'When a human being makes many coins in the same mint, they all come out the same. God makes every person in the same image – His image – and each is different.'¹⁶ The challenge to the religious imagination is to see God's image in one who is not in our image. That is the converse of tribalism. But it is also something other than universalism. It takes difference seriously. The prophet Malachi says to the Israelites, 'From furthest east to furthest west my name is great among the nations, says the Lord of Hosts, but you profane it ...' (1: 10). The God of Israel is larger than the specific practices of Israel. Traces of his presence can be found throughout the world. We do not have to share a creed or code to be partners in the covenant of mankind. The prophets of Israel wrestle with an idea still counterintuitive to the Platonic mind: that moral and spiritual dignity extend far beyond the boundaries of any one civilization. They belong to the other, the outsider, the stranger, the one who does not fit our system, race or creed.

21. R. Jonathan Sacks, *Morality: Restoring the Common Good in Divided Times*, p. 84

A key figure in helping it further on its path to ascendancy was Immanuel Kant. Kant placed supreme emphasis on the human power of reason, and on the capacity of the mind to construct the world, not as it is in itself, but as it is perceived by us. He interiorized reality. The best way of understanding his writings on morality is to think of them as a translation of Lutheranism into the language of secularity.

The biblical idea that we are each in the image and likeness of God became, in Kant's translation, the principle: treat other human beings as ends, not means. Luther's Pauline insistence on faith, not works, became Kant's assertion that nothing is unconditionally good except a good will. Morality for Kant, like faith for Luther, lives within the mind or soul. It is not what we do but what we intend and why that matters. Finally, and crucially, for Kant as for Luther, authority lies not in external institutions but in the inner life of the individual. Doing good because someone else—God or society—so commanded constitutes *heteronomy*, a law made by someone other than me, and does not constitute moral behavior. Morality requires *autonomy*, meaning that I have legislated it for myself.

22. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, p. 200

I have argued that if we are to find an idea equal to the challenge of our time it must come from within the great religious traditions themselves. I have tried to articulate one possible form of that idea. It is that the one God, creator of diversity, commands us to honour his creation by respecting diversity. God, the maker of all, has set his image on the person as such, prior to and independently of our varied cultures and civilizations, thus conferring on human life a dignity and sanctity that transcends our differences. That is the burden of his covenant with Noah and thus with all mankind. It is the moral basis of our shared humanity, and thus ultimately of universal human rights. That is why the later covenant with Abraham and his children does not exclude other paths to salvation. The righteous of all nations – those who honour God and his covenant with mankind – have a share in the world to come. Until the great faiths not merely tolerate but find positive value in the diversity of the human condition, we will have wars, and their cost in human lives will continue to rise.

23. R. Jonathan Sacks, *Dignity of Difference*, p. 201-202

The test of faith is whether I can make space for difference. Can I recognize God's image in someone who is not in my image, whose language, faith, ideals, are different from mine? If I cannot, then I have made God in my image instead of allowing him to remake me in his. Can Jews, Muslims, Hindus, Sikhs, Confucians, Orthodox, Catholics and Protestants make space for one another in the Middle East, India, Sri Lanka, Chechnya, Kosovo and the dozens of other places in which different ethnic and religious groups exist in close proximity? Can we create a paradigm shift through which we come to recognize that we are enlarged, not diminished, by difference, just as we are enlarged, not diminished, by the 6,000 languages that exist today, each with its unique sensibilities, art forms and literary expressions? This is not the cosmopolitanism of those who belong nowhere, but the deep human understanding that passes between people who, knowing how important their attachments are to them, understand how deeply someone else's different attachments matter to them also.